

ARAŞTIRMA ÖZETİ:

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ VE İŐTİHDAMA YÖNELİK İHTİYAÇLARI ANLAMAK

Eylül 2024

Bu belgedeki araştırma sonuçlarına dair görüş ve yaklaşımlar, Esas Sosyal ve Sia Insight’ın kurumsal görüş ve yaklaşımını yansıtmamakta olup katılımcıların kendilerine aittir.

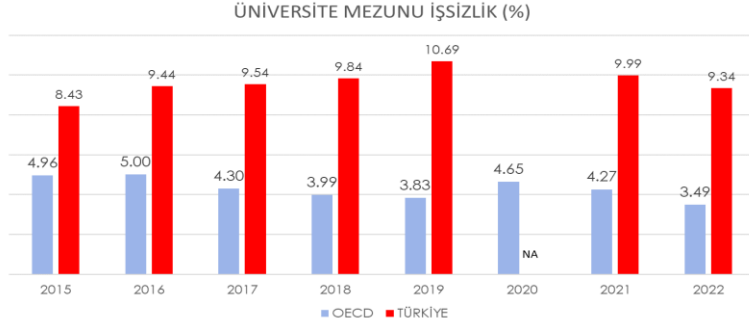
GİRİŞ

Türkiye'nin lider yatırım şirketlerinden Esas'ın sosyal yatırım birimi Esas Sosyal, ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunma hedefiyle 2015 yılından beri **“gençlik ve istihdam”** alanında sürdürülebilir ve ölçülebilir sosyal yatırımlar gerçekleştirmektedir.

“Gençlere Fırsat, Geleceğe Yatırım” diyerek çıktığı yolda, işverenlerce daha az tercih edilen devlet üniversitelerinden yeni mezun gençlere, istihdama geçişte fırsat eşitliği sağlayacak çözüm modelleri yürütmektedir. Aralarında kurumsal destekçiler, sivil toplum kuruluşları, insan kaynakları profesyonelleri, eğitmenler, mentorlar ve program mezunlarının bulunduğu 4.500 kişi ve kurumdan oluşan geniş bir ekosistem, fırsat eşitliği misyonu etrafında bir araya getirilerek gençlere kapsamlı ve derinlikli destek sunmaktadır.

Çalışmalarını araştırma odaklı yürüten Esas Sosyal, 2014'ten beri hane halkı, odak grubu, ikincil veri analizi, sosyal etki analizleri dahil olmak üzere pek çok farklı metot kullanarak araştırma yapmaya devam etmektedir. En yeni araştırması SIA Insight iş birliğiyle yapılan **Türkiye’de Genç İşsizliği ve İstihdama Yönelik İhtiyaçları Anlamak** araştırmasında, Türkiye’deki eğitimli genç işsizliği ve işverenlerce daha az tercih edilen üniversitelerden mezun olan gençlerin iş hayatına atılma konusunda yaşadıkları zorluklara odaklanılmıştır.

ARKA PLAN

Türkiye’de en yüksek işsizlik oranı üniversite mezunu gençler arasında, 2023 verilerine göre her 4 gençten 1’i işsiz durumdadır¹; bu oran OECD ortalamasının yaklaşık 2,7 katı.

Üniversite mezunu genç işsizliğinin önüne geçebilmek son derece

önemliyen, yapılan çalışmalarda her gencin eşit fırsatlara sahip olmadığı görülmüştür. Türkiye’nin en iyi üniversitelerinden mezun öğrencilere açılan kapılar, işverenlerce daha az tercih edilen üniversitelerden mezun gençlere açılmamaktadır.

Esas Sosyal bu gençlerin durumunu ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak üzere araştırmalar gerçekleştirmektedir. IPSOS ile yapılan araştırmaya göre, işverenler tarafından daha az tercih edilen üniversitelerden mezun gençler daha uzun süre işsizlik yaşamaktadır – *ortalama 13 ay*². Bilkent Üniversitesi ile yapılan demografi araştırması da bu gençlerin genellikle ailelerinde üniversite mezunu ilk kuşağı olduğunu ve daha düşük sosyoekonomik koşullardan geldiklerini göstermektedir. Eğitimlerini burslarla tamamlayan gençler, mezuniyet sonrası uzun işsizlik sürecini takiben daha düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalabilmektedir³. Gençlere eşit fırsatlar sunmaya ve ihtiyaçlarına yönelik çözümler geliştirmeye devam etmek için konu ile ilgili güncel çalışmalar yapılması son derece önemlidir.

SÜREÇ

Araştırma ile Anadolu’da devlet üniversitelerinin 2 ve 4 yıllık bölümlerinde okuyan ve mezun olup iş bulamayan gençlerin istihdama yönelik ihtiyaçları, işsizlik durumları, iş hayatına yönelik algı ve beklentileri keşfedilmiştir.

Süreç kalitatif ve kantitatif olmak üzere 2 ayrı aşamada yürütülmüştür:

Kalitatif aşama, 15-27 Aralık 2022 tarihlerinde, 9 şehirden katılımcıyla (İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Adana, Trabzon, Mersin, Sakarya, Eskişehir) 11 odak grup görüşmesi yapılarak tamamlanmıştır.

Kantitatif aşama⁴, 23 Mart – 25 Nisan 2023 tarihlerinde, 73 il 81 hedef üniversiteden 1421 genç ile online & yüz yüze hibrit şekilde gerçekleştirilmiştir.

1 TÜİK, 2023

2 Esas Sosyal & IPSOS (2015), *Türkiye’de Diplomalı Gençlerin İşsizliği*.

3 Esas Sosyal & Bilkent Üniversitesi (2020), *Yeni Mezun Gençlerin İstihdamı Araştırması*.

4 Kantitatif aşama deprem sebebiyle ertelenmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI & İÇGÖRÜLER

1. GENÇLERİN EN ÖNEMLİ GÜNDEMİ: İŞSİZLİK

Gençler çalışma hayatını, hayata tutunmanın anahtarı olarak gördüğü için işsizlik ve iş bulamama korkusu en önemli sorunlarından biri. Son dönemde çok sayıda üniversitenin açılmasıyla üniversite mezunlarının sayısında önemli bir artış gözleniyor; üniversite mezunu oranı 2015 yılında %13'iken 2023 yılında %24,6.

Gençler, Türkiye'de üniversite mezunu sayısının artmasının eğitilmiş işsizliği artırdığını; "tanınmış" bir üniversiteden mezun olunmadığında, üniversite diplomasının bir değeri olmadığını düşünüyor. Az bilinen üniversitelerde okuyanlar, mezun olduklarında en az bir yıl iş bulamayacaklarını öngörüyor, nitekim **mezunların işsiz kalma süresi ortalama 15 ay**. Bu süre, pandemi öncesi ile kıyaslandığında **13 aydan 15 aya** çıktığı görülüyor.

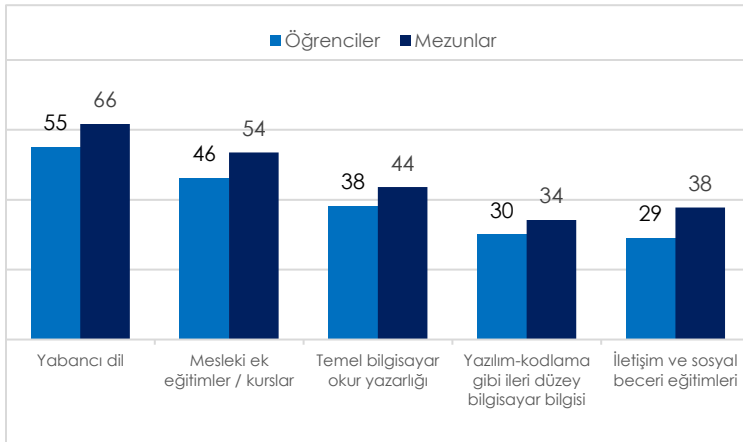
2. ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ İŞ HAYATINA GEÇİŞTE BEKLENEN DONANIMI SAĞLAMİYOR

Az bilinen üniversitelerde okuyan/mezun olan **4 gençten sadece 1 tanesi üniversiteden aldığı eğitimin iş hayatı için yeterli olduğunu** düşünüyor, geri kalanı verilen eğitimi çalışma hayatının gerçeklerinden uzak buluyor ve onlara iş hayatına geçişte işverenlerin beklediği yetkinlik/donanımı kazandırmadığına inanıyor.

Bu **gençlerin neredeyse tamamı (%98)**, bu açığı kapatmak için dışarıdan ek eğitimlere (İngilizce, bilgisayar, kodlama vb.) başvuruyor. Özellikle online dünyanın sağladığı olanaklar, eğitilmiş gençler için daha ulaşılabilir hale getiriyor.

Ancak **2 gençten 1'i onlara iş hayatını tanıttıkları ve farklı yetkinliklerini geliştirmelerini sağlayacak**; girişimcilik eğitimleri, fikir proje yarışmaları, kariyer günleri, okul kulüpleri gibi **çalışmalara katılmıyor ya da okulun olanakları içinde olmadığı için erişemiyor**.

3. İNGİLİZCE OLMAZSA OLMAZ

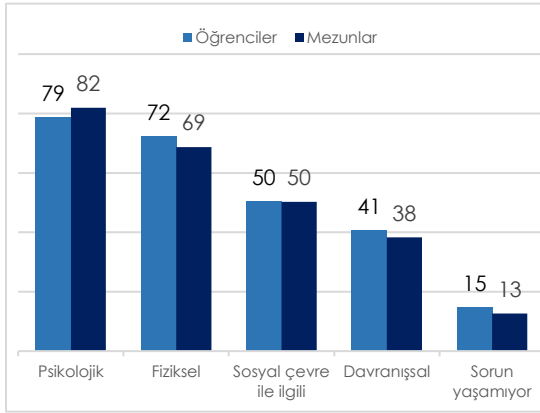

Gençler işe girmek için **İngilizce yetkinliğinin en az üniversite mezunu olmak** kadar temel bir gereklilik olduğunun farkında. Okullarındaki bu açığı kapamak için öğrencilerin %55'i, genç işsizlerin ise %66'sı dışarıdan yabancı dil eğitimlerine katıldıkları görülüyor. Diğer yandan her **4 öğrenciden 1'i kendini bu konuda çok eksik** hissediyor.

4. İŞ ARAMAK, BULMAK KADAR ZOR

Gençler iş arama ve işe başvurma süreçlerinde de güçlük çekiyor. Her **10 gençten 4'ü iş ilanlarının kafa karıştırıcı** olduğunu düşünüyor. Mülakata çağrılmak zor. **İş arayan ve ortalama 15 aydır işsiz olan mezunların %25'i daha önce hiç iş mülakatı yapmamış**. Her 10 gençten 4'ü iş görüşmesi konusunda deneyimsiz olduğu için özgüvensiz hissediyor.

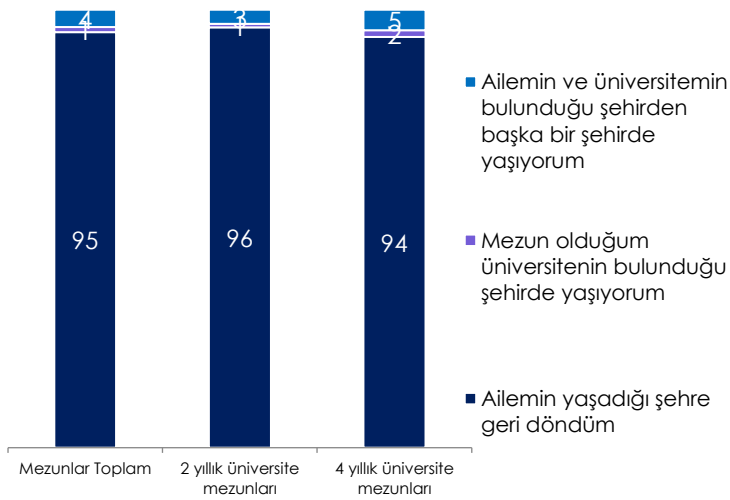
5. İŞ BULAMAMAK GENÇLERİN PSİKOLOJİK VE FİZİKSEL SAĞLIKLARINI ETKİLİYOR

Pandemi, yaşanan toplumsal olaylar ve ekonomik sorunların etkisiyle gençlerin mutsuzluk, umutsuzluk ve endişe hali artarak devam ediyor. **İşsizlik ve işsiz kalma korkusu nedeniyle 10 gençten 8'i psikolojik, 7'si ise fiziksel problemler yaşıyor**. Psikolojik sıkıntılar moralsizlik, özgüvensizlik, endişe, depresyon, kaygı olarak tanımlanırken, fiziksel sıkıntılar en çok uykusuzluk, mide/bağırsak rahatsızlıkları, saç dökülmesi olarak ifade ediliyor. İşsizliğin yarattığı duygu durumu nedeni ile mezun olup da **iş bulamayan 2 gençten 1'i ise sosyal hayata**

karışmakta zorlanmaya başlıyor.

6. BÜYÜK ŞEHİRLER CAZİBESİNİ YİTİRİYOR

Pandemi dönemi, sonrasında artan ekonomik kaygılar ve metropol hayatının zorlu koşullarının etkisiyle gençler daha küçük şehirleri tercih etmeye başlıyor; özellikle aileleri metropolde değilse. 2022 yılında, **ailesinin yaşadığından farklı bir ilde okuyan gençlerin neredeyse tamamı (%95) mezun olduktan sonra ailesinin yanına dönmüş**. Uzakta okuyan 3 öğrenciden 2'si de mezun olduktan sonra ailesinin yanına döneceğini öngörüyor.

7. GENÇLER İŞİN UZMANLARININ MENTORLUĞUNA İHTİYAÇ DUYUYOR

Az bilinen üniversitelerde okuyan ya da mezun olan her 10 gençten 6'sı iş dünyasını tanımak, işe geçişlerini sağlamak için özel sektörün onlara yol gösterici rehberlik rolü üstlenmesini bekliyor. Geçtiğimiz yıllara nazaran özel sektör desteği daha fazla önemseniyor. Özellikle kurumların bir araya gelerek çalışması; üniversite-özel sektör iş birlikleri, eğitim programına özel sektörden profesyonellerin de dahil edilmesi isteniyor.

8. 2 YILLIK BÖLÜMLERDE OKUYANLAR DESTEĞE DAHA ÇOK İHTİYAÇ DUYUYOR

2 yıllık bölümlerde okuyan gençlerin imkanlara erişimleri daha kısıtlı olduğu için her türlü eğitim ve istihdama yönelik fırsatı değerlendirme eğilimleri de daha yüksek.

DEĞERLENDİRME

2015 yılından bu yana yaptığımız araştırmalar gösteriyor ki, diplomalı genç işsizliği ülkemizin en önemli sorunlarından biri olmaya devam ediyor. Özellikle üniversite mezunu sayısındaki artış ile Anadolu'da işverenlerin daha az tercih ettiği üniversitelerden mezun gençler iş bulma sürecinde fırsat eşitliğine daha fazla ihtiyaç duyuyor.

Esas Sosyal olarak, hayata geçirdiğimiz programlar aracılığıyla gençleri okuldan işe geçişte desteklemeye, kariyerlerine daha donanımlı ve kendine güvenen bireyler olarak başlamalarına destek oluyor; 2015 yılından bu yana sürdürülebilir ve ölçülebilir sosyal etki yaratmaya devam ediyoruz.

Toplumsal sorunların çözümünde kurumların birlikte hareket etmesini ve amaçlar için iş birliği yapılmasını destekliyoruz. Kolektif bir yaklaşım benimseyerek bugüne kadar istihdamda fırsat eşitliği misyonu etrafında aralarında gençler, şirketler, sivil toplum kuruluşları, mentorlar, gönüllü iş insanları ve akademisyenler de dahil olmak üzere 4.500'ün üzerinde bireyi ve kurumu da bir araya getirerek sosyal etkimizi sürdürülebilir kılıyoruz.

Türkiye'deki eğitilmiş genç neslin üretken olması ve geleceğe umutla bakması için Esas Sosyal ekosisteminin büyümesi için çalışmaya devam ediyoruz. Esas Sosyal ekosisteme katılan paydaşlar sosyal değişimin bir parçası olabilir, gençleri ilham verici şekilde etkileyebilir ve sosyal etkiyi artırabilirler.